

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
VIỆN VIỆT NAM HỌC VÀ KHOA HỌC PHÁT TRIỂN

PISIT AMNUAYNGERNTA

**BIẾN ĐỔI KINH TẾ, XÃ HỘI VÀ VĂN HÓA CỦA CỘNG ĐỒNG
NGƯỜI VIỆT NAM ĐỊNH CƯ Ở TỈNH UDONTHANI,
THÁI LAN (1946 - 2017)**

Chuyên ngành: Việt Nam học

Mã số: 62 22 01 13

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ VIỆT NAM HỌC

Hà Nội - 2018

Công trình được hoàn thành tại: Viện Việt Nam học và Khoa học Phát triển - Đại học Quốc gia Hà Nội

Người hướng dẫn khoa học: GS.TS. Nguyễn Quang Ngọc

Phản biện:

.....

Phản biện:

.....

Phản biện:

.....

Luận án sẽ được bảo vệ trước Hội đồng cấp Đại học Quốc gia chấm luận án tiến sĩ họp tại Viện Việt Nam học và Khoa học Phát triển - Đại học Quốc gia Hà Nội.

Vào hồi: giờ ngày tháng năm 2018

Có thể tìm hiểu luận án tại:

- Thư viện Quốc gia Việt Nam

- Trung tâm Thông tin - Thư viện, Đại học Quốc gia Hà Nội

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài, tính cấp thiết của đề tài

1. Người Việt Nam di cư vào Thái Lan nhiều đợt di cư bắt đầu từ giữa thế kỷ 17 đến giữa thế kỷ 20. Đợt di cư lớn nhất vào năm 1946, có khoảng 46.700 người Việt Nam tại Lào tản cư sang Thái Lan do thực dân Pháp tấn công Lào. Udonthani là một trong những nơi được nhiều người Việt Nam lựa chọn đến lánh nạn nhất.

2. Udonthani nằm trong miền Đông Bắc Thái Lan, là một trung tâm chính trị, kinh tế và giao thông của miền Đông Bắc. Do đó, Udonthani đã thu hút cư dân ở nhiều vùng khác đến nơi đây lập nghiệp như người Thái, người Hoa và người Việt Nam.

3. Cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani là một trong những trung tâm vận động cứu quốc của cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan từ thời chống Pháp đến thời chống Mỹ. Đây là nơi Hồ Chủ tịch đã sinh sống và hoạt động gây dựng phong trào yêu nước chống thực dân ở Thái Lan. Đây là một trong những khu vực đông người Việt Nam nhất tại Thái Lan và một trung tâm kinh tế và hoạt động văn hóa của cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan.

4. Cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani có những đặc điểm văn hóa riêng biệt bởi nơi đây là một trong những khu vực giao lưu ba nền văn hóa gồm văn hóa Thái, Trung Hoa và Việt Nam. Cộng đồng này còn duy trì được nhiều nét văn hóa truyền thống.

5. Trong quá trình phát triển của cộng đồng đã có những biến đổi liên tục trong những giai đoạn khác nhau và mang những đặc điểm không đồng nhất cả về mặt kinh tế, xã hội và văn hóa. Những biến đổi đó đều bị tác động do các yếu tố từ các điều kiện và hoàn cảnh xã hội và các chính sách của chính phủ Thái Lan đối với người Việt Nam ở Thái Lan trong từng giai đoạn khác nhau.

6. Việc nghiên cứu về cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan từ trước đến nay chưa có công trình nghiên cứu nào nghiên cứu phân tích quá trình biến đổi kinh tế, xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan nói chung và cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani nói riêng.

Với lý do trên chúng tôi chọn đề tài: “*Biến đổi kinh tế, xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam định cư ở tỉnh Udonthani, Thái Lan (1946-2017)*” làm luận án tiến sĩ Việt Nam học.

2. Mục đích nghiên cứu

Mục đích nghiên cứu là đánh giá những biến đổi kinh tế, xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam định cư ở tỉnh Udonthani từ năm 1946 đến 2017 và nêu lên vai trò của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani đối với tỉnh Udonthani và mối quan hệ giữa Việt Nam và Thái Lan.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu là sự biến đổi kinh tế, xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam định cư ở tỉnh Udonthani (Thái Lan) từ năm 1946 đến 2017 dưới sự tác động của mối quan hệ Việt Nam - Thái Lan, chính sách của chính phủ Thái Lan đối với người Việt Nam định cư trên đất Thái Lan trong các giai đoạn và các tác động từ các điều kiện và hoàn cảnh xã hội.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

Phạm vi không gian: điều tra khảo sát cộng đồng người Việt Nam đang sinh sống tại 4 khu vực của huyện Mueang Udonthani gồm khu vực Sang Luong, Ban Chic, Siyek và Hayek.

Phạm vi thời gian: nghiên cứu biến đổi kinh tế, xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani từ năm 1946 đến 2017. Trong đó, luận án tập trung nghiên cứu người Việt Nam

mới đã tản cư từ Lào sang Thái Lan sau chiến tranh thế giới thứ hai. Bên cạnh đó, luận án cũng tiến hành nghiên cứu người Việt Nam cũ đã tản cư sang Thái Lan trước chiến tranh thế giới thứ hai để tăng thêm hiểu biết tổng hợp của cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani.

4. Những đóng góp của luận án

4.1. Luận án là công trình nghiên cứu khoa học một cách toàn diện, hệ thống trên cơ sở tiếp cận liên ngành của Khu vực học.

4.2. Luận án là công trình nghiên cứu khoa học đi sâu mô tả phân tích quá trình biến đổi kinh tế, xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani.

4.3. Luận án là tư liệu nghiên cứu về một cộng đồng tộc người có vai trò quan trọng trong việc phát triển tỉnh Udonthani nói riêng và Thái Lan nói chung.

4.4. Kết quả nghiên cứu là tài liệu tham khảo tin cậy cho các nhà nghiên cứu về cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan nói riêng và cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài nói chung.

4.5. Kết quả nghiên cứu sẽ giúp nhân dân Việt Nam - Thái Lan hiểu thêm về cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan dưới vai trò làm cầu nối cho sự phát triển quan hệ giữa Việt Nam và Thái Lan.

5. Cấu trúc của luận án

Ngoài phần mở đầu và kết luận, tài liệu tham khảo và phụ lục, nội dung luận án được chia thành 3 chương:

Chương 1: Tổng quan về địa bàn nghiên cứu, lịch sử vấn đề, cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu

Chương 2: Biến đổi kinh tế của cộng đồng người Việt Nam định cư ở tỉnh Udonthani

Chương 3: Biến đổi xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam định cư ở tỉnh Udonthani

CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN VỀ ĐỊA BÀN NGHIÊN CỨU, LỊCH SỬ VẤN ĐỀ, CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

1.1. Tổng quan về địa bàn nghiên cứu

1.1.1. Khái quát về tỉnh Udonthani

1.1.1.1. Quá trình hình thành

Trong thời vua Chulalongkorn, Xiêm phải đối phó với các hoạt động xâm chiếm của phương Tây. Đặc biệt là một cuộc xung đột giữa Pháp và Xiêm năm 1893. Vua Chulalongkorn đồng ý ký hai Hiệp ước với Pháp với nội dung Xiêm chịu nhường vùng lãnh thổ phía Đông sông Mê Kông cho Pháp và cấm Xiêm đặt trụ sở quân đội trong phạm vi cách bờ sông Mê Kông 25 km. Do đó, Cao ủy khu Lao Phuan đang đặt trụ sở chỉ huy tại thành phố Nong Khai phải chuyển trụ sở chỉ huy xuống Bandua Makkhaeng (tỉnh Udonthani hiện nay) nằm cách sông Mê Kông khoảng 50 km. Năm 1932, khu Udon bị hủy bỏ và trở thành tỉnh Udonthani đến ngày nay.

1.1.1.2. Vị trí địa lý và đặc điểm tự nhiên

Udonthani là một tỉnh nằm ở miền Đông Bắc Thái Lan, có diện tích 11.730,302 km², giáp với 6 tỉnh (tỉnh Nong Khai, Khon Kaen, Sakon Nakhon, Kalasin, Nongbua Lamphu và Loei).

Nhờ điều kiện tự nhiên thuận lợi, Udonthani trở thành trung tâm giao thông phía Bắc miền Đông

Hình 1.1. Vị trí địa lý tỉnh Udonthani

Bắc. Về mặt địa hình, Udonthani nằm trong đồng bằng sông Chi và đồng bằng sông Mê Kông. Khí hậu mỗi mùa thời tiết khác biệt rõ rệt, có thể phân ra thành 3 mùa: mùa hè; mùa mưa và mùa đông.

1.1.1.3. Hệ thống hành chính

Tỉnh Udonthani được chia thành 20 huyện với hệ thống hành chính địa phương gồm: 1 cơ quan hành chính tỉnh; 1 cơ quan thành phố; 3 cơ quan thị xã; 67 cơ quan thị trấn và 109 cơ quan hành chính thị trấn.

1.1.1.4. Kinh tế

Kinh tế tỉnh Udonthani, năm 2014 đứng thứ nhất trong nhóm các tỉnh phía Bắc miền Đông Bắc và đứng thứ 24 của Thái Lan. Nền kinh tế của tỉnh đa dạng về lĩnh vực, từ nông nghiệp, công nghiệp, giáo dục và đào tạo, tài chính gián tiếp, xây dựng bất động sản và du lịch.

1.1.1.5. Dân cư (tộc người)

Năm 2017, tỉnh Udonthani có 1.578.884 người, đứng thứ 6 của cả nước. Cư dân Udonthani chủ yếu là người Thái chiếm tỷ lệ 95 %.¹ Phần còn lại là người Hoa và người Việt Nam. Cư dân tỉnh Udonthani chủ yếu theo đạo Phật, tiếp theo là Kitô giáo và Hồi giáo.

1.1.1.6. Hệ thống giáo dục và đào tạo

Udonthani là một trung tâm giáo dục và đào tạo của khu vực phía Bắc miền Đông Bắc Thái Lan. Trên địa bàn tỉnh có đầy đủ các cơ sở giáo dục từ bậc mầm non tới bậc sau đại học.

1.1.1.7. Y tế

Udonthani là trung tâm y tế của khu vực phía Bắc miền Đông Bắc. Tất cả các huyện trong tỉnh đều có các bệnh viện nhà nước.

¹ Ở Udonthani, người Thái bao gồm: người Thái Korat, Thái Phuân, Phú Thái và Thái Lào (Udonthani Municipality (2009), *History of Udonthani*, Udonthani Municipality, Udonthani, pp. 61.)

1.1.1.8. Văn hóa

Tỉnh Udonthani có nhiều lễ hội truyền thống được tổ chức gần như mọi tháng tại các khu vực của tỉnh. Phần nhiều các lễ hội đều liên quan tới lễ Phật. Một vài lễ hội có tổ chức những văn hóa truyền thống địa phương.

1.1.2. Quá trình hình thành cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani

Đầu thế kỷ 20, làng Việt Nam đầu tiên ở Udonthani được thành lập với mục đích xây dựng làm căn cứ cho các hoạt động cách mạng. Tháng 7/1928, Nguyễn Ái Quốc sang Xiêm hoạt động và đã có một thời gian dài hoạt động tại Udonthani. Năm 1946, khoảng 46.700 người Việt Nam tại Lào bỏ chạy sang Thái Lan do bị thực dân Pháp tấn công. Udonthani là một trong những nơi được nhiều người Việt Nam lựa chọn đến làm ăn nhất. Từ năm 1949 đến cuối thập kỷ 1980, chính phủ Thái Lan coi người Việt Nam ở Thái Lan là một trong những nguy cơ phá hoại an ninh của Thái Lan. Do đó, chính quyền Thái Lan đưa ra nhiều chính sách quản lý chặt chẽ người Việt Nam. Nó ảnh hưởng trực tiếp đến mọi mặt cuộc sống của cộng đồng. Năm 1988, chính phủ Chatichai cải thiện quan hệ với Việt Nam và cải thiện những quy định chặt chẽ trong việc quản lý người Việt Nam ở Thái Lan. Chính phủ Chatichai đã chủ trương chính sách hoà hợp dân tộc bằng cách cấp quốc tịch Thái Lan cho người Việt Nam ở Thái Lan. Do đó, cuộc sống của người Việt Nam trở nên ổn định và được hưởng mọi quyền lợi giống như người Thái Lan. Hiện nay, cộng đồng người Việt Nam đã phát triển và lớn mạnh thành một trong những cộng đồng nắm nhiều quyền kinh tế của tỉnh Udonthani.

1.2. Tổng quan lịch sử vấn đề

1.2.1. Những công trình nghiên cứu về cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan

1.2.1.1. Tình hình nghiên cứu ở Thái Lan và một số nước trên thế giới được chia thành 4 nhóm vấn đề: (a) Nghiên cứu về vấn đề chung của cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan; (b) Nghiên cứu về vấn đề lịch sử cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan; (c) Nghiên cứu về vấn đề chính sách của chính phủ Thái Lan đối với cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan và (d) Nghiên cứu về một số trường hợp cộng đồng người Việt Nam tại các tỉnh khác ở Thái Lan.

1.2.1.2. Tình hình nghiên cứu ở Việt Nam được chia thành 3 nhóm vấn đề: (a) Nghiên cứu về vấn đề chung của cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan; (b) Nghiên cứu về lịch sử cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan; (c) Nghiên cứu về vấn đề văn hóa của cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan

1.2.2. Những công trình nghiên cứu về cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani

Có tất cả 4 công trình nghiên cứu gồm: *Biến đổi và hội nhập văn hóa của người Việt Nam ở Thái Lan: nghiên cứu trường hợp tỉnh Udonthani; Khảo sát tiếng Việt ở vùng Đông Bắc Thái Lan (Trên ngữ liệu tiếp xúc Việt-Thái ở Udonthani); Cộng đồng Việt kiều ở tỉnh Udonthani và Udonthani và phong trào cứu quốc Việt Nam.*

1.2.3. Nhận xét chung về tổng quan tình hình nghiên cứu

Cho đến nay các nhà nghiên cứu nước ngoài và Việt Nam chủ yếu nghiên cứu về quá trình hình thành, chính sách của chính phủ Thái Lan đối với người Việt Nam ở Thái Lan, địa vị chính trị - xã hội và hoạt động cách mạng. Trong những năm gần đây, nghiên cứu về cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan đều tập trung nghiên cứu về hoạt động kinh tế và sinh hoạt văn hóa của một số tỉnh đang có người

Việt Nam sinh sống. Tuy nhiên, chưa có công trình nghiên cứu nào khái quát tổng hợp quá trình biến đổi kinh tế, xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan nói chung.

Riêng công trình nghiên cứu về cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani chưa có công trình nghiên cứu nào đi sâu nghiên cứu phân tích những biến đổi kinh tế, xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani. Chính vì thế, luận án sẽ xây dựng một bức tranh tổng thể về quá trình biến đổi kinh tế, xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani.

1.3. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu

1.3.1. Một số khái niệm: cộng đồng; tộc người; Việt kiều; người Việt Nam ở nước ngoài; người Thái gốc Việt; biến đổi xã hội; biến đổi văn hóa; văn hóa tộc người và giao lưu và tiếp xúc văn hóa.

1.3.2. Một số lý thuyết áp dụng trong nghiên cứu

- Lý thuyết và cách tiếp cận khu vực học
- Một số lý thuyết về biến đổi xã hội: lý thuyết xung đột; lý thuyết chức năng - cấu trúc và lý thuyết tâm lý xã hội.
- Lý thuyết giao lưu và tiếp biến văn hóa

1.3.3. Phương pháp nghiên cứu: phương pháp nghiên cứu khu vực học; phương pháp nghiên cứu điền dã; phương pháp xã hội học; phương pháp so sánh; phương pháp lịch sử và phương pháp phân tích tài liệu.

1.3.4. Cơ sở tư liệu

Luận án chủ yếu sử dụng các tài liệu từ việc điều tra thực địa tại địa bàn nghiên cứu. Ngoài nguồn tư liệu điều tra thực địa, chúng tôi còn khai thác sử dụng các nguồn tài liệu: nguồn tài liệu thư tịch bằng tiếng Việt, tiếng Thái và tiếng Anh và nguồn tài liệu vật chất.

Tiểu kết chương 1

Trong chương 1, luận án đã trình bày về địa bàn nghiên cứu, quá trình hình thành cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani, tình hình nghiên cứu về cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan và cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani trên thế giới và Việt Nam. Cũng trong chương này, luận án đã đề cập đến những khái niệm, các lý thuyết và phương pháp nghiên cứu. Việc tiếp cận và sử dụng các lý thuyết và phương pháp là cần thiết để tìm hiểu đối tượng nghiên cứu của luận án.

CHƯƠNG 2: BIẾN ĐỔI KINH TẾ CỦA CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT NAM ĐỊNH CƯ Ở TỈNH UDONTHANI

2.1. Tình hình kinh tế của cộng đồng người Việt Nam định cư ở tỉnh Udonthani từ năm 1946 đến 1988

Khi tới Thái Lan, người Việt Nam đã nhận được sự giúp đỡ tích cực của chính quyền Pridi Banomyong, người Thái và người Việt cũ. Chính phủ Thái Lan đã đưa ra nhiều biện pháp giúp đỡ người Việt Nam. Udonthani là một trong những nơi được nhiều người Việt Nam lựa chọn đến làm ăn nhất bởi khu vực này thời kỳ đó khá phát triển so với các khu vực khác của Thái Lan.² Tại Udonthani, người Việt Nam phần lớn chọn trung tâm thành phố làm nơi sinh sống và làm ăn. Số còn lại sinh sống ở làng Noong Ôn và những thị trấn của một số huyện trong tỉnh. Đời sống kinh tế của người Việt Nam giai đoạn đầu khá nghèo và vất vả. Nghề buôn bán và nghề thợ là nghề thông thạo của người Việt Nam từ khi còn sinh sống ở Lào nên đại đa số các gia đình Việt Nam ở đây tiếp tục chọn nghề thông thạo của mình làm tiếp ở Udonthani. Ngoài trung tâm thành phố ra, người Việt Nam còn làm ruộng và trồng khoai, bắp, sắn, ngô rồi mang đi bộ hoặc đi

² Pattha, Pongsak (2007), *The impact of American bases on Socio-Economic condition of Udornthani, A.D. 1962-1977*, MA.Thesis, Silapakorn University, Nakhon Pathom, pp.31.

xe bò ra bán ở chợ trong thành phố. Còn ở các huyện khác của tỉnh người Việt Nam chủ yếu làm nghề buôn bán nhỏ trong thị trấn.

Sau khi chính phủ của Phibunsongkhrum nắm quyền điều hành lần thứ hai, nhiều chính sách và biện pháp đối với cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan được đưa ra và thực hiện gắt gao. Chính phủ Phibunsongkhrum ra lệnh cấm người Việt Nam làm 9 nghề, gồm nghề mộc, nề, cắt tóc, nghề may, nghề máy, nghề điện, lái xe, làm vườn và kinh doanh thuốc Tây. Từ khi chính phủ ra biện pháp hạn chế nghề nghiệp người Việt Nam khiến nghề buôn bán được người Việt Nam lựa chọn làm ngày càng nhiều bởi nghề buôn bán không nằm trong danh sách nghề nghiệp bị cấm. Dưới Chính quyền Thống chế Sarit Dhanarajatat tiếp tục ra lệnh cấm thêm không cho người Việt Nam làm 25 nghề. Những biện pháp hạn chế tự do việc làm còn tác động tới việc tích lũy vốn của người Việt Nam trở nên khó khăn.

Tuy nhiên, một yếu tố quan trọng tác động đến biến đổi kinh tế của cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani là việc Udonthani trở thành một căn cứ quân sự của Mỹ trong giai đoạn năm 1962-1977. Kinh tế Udonthani đã phát triển nhanh chóng, các dự án đầu tư công trình hạ tầng kỹ thuật được xây dựng. Ngoài việc đặt căn cứ quân sự Mỹ ra, Kế hoạch Phát triển Kinh tế Quốc gia lần thứ 1 (1961-1966) và Kế hoạch phát triển miền Đông Bắc đã tác động lớn đến sự phát triển kinh tế của tỉnh và miền Đông Bắc nói chung. Mặc dù giai đoạn này người Việt Nam vẫn bị chính phủ Thái Lan kiểm soát chặt chẽ nhưng nhiều gia đình Việt Nam từ các tỉnh lân cận xin phép chính quyền chuyển nơi sinh sống sang Udonthani. Nhiều gia đình người Việt Nam tận dụng cơ hội này nhanh nhạy thích nghi với điều kiện mới bằng cách mở các cửa hàng hoặc phát triển cửa hàng của mình để phục vụ lính Mỹ. Tác động từ khi Mỹ đặt căn cứ quân sự không

chỉ ảnh hưởng tới nghề thợ mà còn ảnh hưởng tới nghề buôn bán của người Việt Nam. Giai đoạn này buôn bán được coi là một nghề phát tài nhất. Không ít gia đình chuyên nghề sang làm buôn bán.

Tuy vậy, từ năm 1976, việc quân đội Mỹ quyết định giải tán căn cứ quân sự ở Udonthani đã có ảnh hưởng không nhỏ tới tình hình kinh tế của tỉnh. Kinh tế Udonthani suy giảm xuống, ảnh hưởng trực tiếp tới đời sống người Việt Nam và cư dân toàn tỉnh nói chung. Nhiều gia đình người Việt Nam phải đóng cửa hàng, cửa hiệu, quay ra tìm các nghề khác để kiếm sống. Ngoài ảnh hưởng từ Mỹ rút quân ra, tình hình hỗn loạn chính trị trong nước Thái Lan năm 1976 đã ảnh hưởng tới đời sống kinh tế của người Việt Nam gặp nhiều khó khăn.

Năm 1977, chính phủ Thái Lan đưa ra Kế hoạch Phát triển Kinh tế và Xã hội quốc gia lần thứ 4 (1977-1981) nhằm xây dựng tỉnh Udonthani trở thành trung tâm thương mại phía Bắc của miền Đông Bắc đã khiến hoạt động kinh tế của tỉnh Udonthani được hồi sinh, theo đó, hoạt động kinh doanh của người Việt Nam cũng có cơ hội duy trì và phát triển.

2.2. Tình hình kinh tế của cộng đồng người Việt Nam định cư ở tỉnh Udonthani từ năm 1988 đến 2017

Quan hệ Việt Nam-Thái Lan bước sang một kỷ nguyên mới của hữu nghị và hợp tác với sự kiện đánh dấu là việc chính phủ Chatichai Choonhavan được bầu làm Thủ tướng Thái Lan. Chính sách cực cần đối với Việt Nam trước đây bị thay đổi hoàn toàn bởi chính phủ Chatichai tiến hành chính sách đề cao kinh tế để cải thiện quan hệ với các nước láng giềng. Trong năm 1988-1992, chính phủ Thái Lan và chính phủ Việt Nam quay lại hợp tác phát triển đứng đắn trong quan hệ với nhau. Điều này tác động tới việc quy định chính sách đối với người Việt Nam ở Thái Lan. Chính phủ Thái Lan tiến hành chính

sách cấp Chứng nhận ngoại kiều cho người Việt Nam thế hệ thứ nhất (thế hệ bố mẹ) và cấp quốc tịch Thái Lan cho người Việt Nam thế hệ thứ hai (thế hệ con) và thế hệ thứ ba (thế hệ cháu). Sự cải thiện về điều kiện pháp lý này đã tạo nhiều thuận lợi trong công việc tới cộng đồng người Việt Nam trong các hoạt động kinh tế. Người Việt Nam được tự do trong việc lựa chọn nghề nghiệp, có quyền làm chủ kinh doanh, quyền sở hữu nhà cửa đất đai theo luật pháp Thái Lan.

Trong giai đoạn năm 1992-1997, người Việt Nam ở Udonthani lần lượt được cấp quốc tịch Thái Lan. Yếu tố này tác động lớn nhất tới kinh tế của cộng đồng người Việt Nam được phát triển mạnh. Tuy nhiên, kinh tế của cộng đồng không phải phát triển ngay lập tức nhưng nó có đặc điểm phát triển dần. Trong giai đoạn này, Thái Lan bước vào thời đại phát triển khiến người Việt Nam có cơ hội thương mại nhiều hơn. Người Việt Nam đã tích lũy vốn khá lâu đã tung ra tiền mở rộng cửa hàng của mình thích hợp với khía cạnh phát triển của Thái Lan và Udonthani. Tuy nhiên, người Việt Nam ở Udonthani phần lớn vẫn làm nghề như trước hoặc một số gia đình cho con cháu kế thừa kinh doanh của bố mẹ hoặc cải tạo kinh doanh.

Từ cuối thập kỷ 1990 trở đi, người Việt Nam ở Udonthani trở thành nhà tư bản trong kinh doanh vừa và lớn với sự nâng cao địa vị xã hội của mình trở thành tầng lớp thượng lưu trong tỉnh. Hiện nay, người Việt Nam đang lần lượt giữ vị trí ngày càng vững chắc trong hoạt động kinh tế chung của Udonthani, đặc biệt là kinh doanh vừa khắp thành phố. Người Việt Nam hoạt động kinh tế nhiều lĩnh vực như lĩnh vực công nghiệp, lĩnh vực sản xuất, lĩnh vực bán buôn bán lẻ và lĩnh vực dịch vụ. Trong đó, có một số doanh nghiệp lớn của người Việt Nam đã và đang đầu tư ra các vùng miền của nước Thái Lan và đầu tư ở nước ngoài.

2.3. Đánh giá tình hình biến đổi kinh tế của cộng đồng người Việt Nam định cư ở tỉnh Udonthani từ năm 1946 đến 2017

Cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani là một cộng đồng buôn bán và làm thợ. Kinh tế của cộng đồng người Việt Nam liên tục biến đổi do nhiều yếu tố tác động như tình hình chính trị giữa Việt Nam và Thái Lan; tình hình chính trị trong nước Thái Lan; chính sách của chính phủ Thái Lan đối với người Việt Nam; điều kiện và hoàn cảnh xã hội bản địa. Những yếu tố này đã tác động tích cực và tiêu cực đến kinh tế của cộng đồng phải thích nghi và hội nhập với cộng đồng bản địa. Cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani thành công trong lĩnh vực kinh tế do ba nguyên nhân chính gồm: tính tình của người Việt Nam; sự phát triển kinh tế của tỉnh và việc cấp quốc tịch Thái Lan.

Tiểu kết chương 2

Biến đổi kinh tế của cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani được chia thành 2 giai đoạn: Giai đoạn năm 1946-1988 là giai đoạn kinh tế của cộng đồng người Việt Nam gặp nhiều khó khăn do các chính sách và biện pháp ép buộc của chính phủ Thái Lan. Mặc dù kinh tế của cộng đồng người Việt Nam gặp nhiều khó khăn, nhưng sau năm 1964 người Việt Nam có thể tích lũy vốn trong bối cảnh phát triển nước Thái Lan. Giai đoạn năm 1988-2017 được coi là giai đoạn phát triển kinh tế mạnh nhất của cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani. Việc cấp quốc tịch Thái Lan cho người Việt Nam khiến cuộc sống của người Việt Nam trở nên ổn định. Sau khi người Việt Nam có quốc tịch Thái Lan, họ đã tung ra tiền đầu tư mở cửa hàng mới hoặc phát triển kinh doanh của mình thích hợp với bối cảnh phát triển kinh tế của Thái Lan. Từ đó, người Việt Nam trở thành nhà tư bản trong kinh doanh vừa và lớn với sự nâng cao địa vị xã hội của mình trở thành tầng lớp thượng lưu trong tỉnh Udonthani.

CHƯƠNG 3: BIẾN ĐỔI XÃ HỘI VÀ VĂN HÓA CỦA CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT NAM ĐỊNH CƯ Ở TỈNH UDONTHANI

3.1. Biến đổi xã hội của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani

3.1.1. Điều kiện môi trường và khu vực sinh sống

Khi người Việt Nam di cư tới Udonthani, họ sinh sống rải rác phân bố khắp thành phố. Người Việt Nam phần lớn sinh sống với nhau trong một khu vực, đặc biệt là trong ngõ để giúp đỡ, bảo vệ nhau thoát khỏi tình trạng khó khăn và khả năng kinh tế của mỗi gia đình cũng rất hạn chế. Nhà cửa thời ban đầu đều là nhà đất hoặc nhà gỗ nằm giáp nhau liền suốt ngõ. Nhìn về ngoài khá giống nhau với trang trí đơn giản và xây dựng một hoặc hai tầng. Nổi bật nhất là phong cách trang trí theo văn hóa truyền thống, đó là việc đặt bàn thờ. Mỗi gia đình thường đặt bàn thờ Tổ quốc và bàn thờ tổ tiên. Tại các làng thường có đất trống dành cho việc tập thể dục thể thao và tổ chức các nghi lễ của cộng đồng. Tuy nhiên, từ khi người Việt Nam được nhập quốc tịch Thái Lan, cộng đồng người Việt Nam có những biến đổi lớn, nhất là cuộc di chuyển nơi sinh sống ra ngoài cộng đồng. Nhiều gia đình đã chuyển nơi sinh sống ra ngoài cộng đồng để thuận tiện cho việc buôn bán. Con cháu người Việt Nam lần lượt đi học đi làm ổn định ở Băng Cốc khiến không ít nhà người Việt Nam trong chòm xóm hoang vắng. Hiện nay, Udonthani có khoảng 15.000 người sinh sống rải rác xen lẫn với người Thái và người Hoa tại bốn khu vực trong thành phố. Ngoài thành phố Udonthani, một số người Việt Nam còn sinh sống ở các huyện của tỉnh Udonthani.

3.1.2. Quan hệ, tính cố kết cộng đồng

3.1.2.1. Trong gia đình và cộng đồng

Quan hệ trong gia đình có đặc điểm chặt chẽ và đề cao thiết chế gia đình với tư cách theo tư tưởng của Nho giáo như tôn ti trật tự và kính trên nhường dưới, biết ơn cha mẹ và tổ tiên, giảng dạy yêu mến và đoàn kết anh em họ hàng. Với quan hệ trong cộng đồng, người Việt Nam thường mang tính đoàn kết và giúp đỡ lẫn nhau cao thể hiện qua các việc và các hoạt động cá nhân và tập thể.

3.1.2.2. Với chính quyền Thái Lan

Người Việt Nam luôn phối hợp, kết nối quan hệ với chính quyền Thái Lan và nhiệt tình tham gia các nghi lễ của chính quyền Thái Lan. Ngoài ra, người Việt Nam còn thường xuyên đóng góp và giúp đỡ xã hội để tỏ ra mình là một phần của xã hội Thái Lan. Ngược lại, các lễ hội và hoạt động được cộng đồng người Việt Nam tổ chức cũng thường xuyên mời các cán bộ cấp cao trong tỉnh chủ trì trong các lễ hội và hoạt động của cộng đồng.

3.1.2.3. Với người Thái và người Hoa ở tỉnh Udonthani

Quan hệ giữa người Việt Nam và người Thái liên tục tốt đẹp bằng cách tương thân tương trợ trong địa vị người sử dụng lao động - người lao động và người bán - người mua. Với quan hệ giữa người Việt Nam với người Hoa trước đây chỉ có quan hệ với nhau trong lĩnh vực kinh tế. Tuy nhiên, từ thập kỷ 1990 trở đi, quan hệ giữa người Việt Nam và người Hoa trong các lĩnh vực đi theo xu hướng hợp tác và phát triển.

3.1.2.4. Với người Việt Nam ở Việt Nam

Người Việt Nam có tình cảm gắn bó với quê hương thể hiện qua các hoạt động yêu nước. Ngoài sự đóng góp về chính trị, việc gắn bó với quê hương còn thể hiện qua các hoạt động văn hóa trong cộng đồng. Bên cạnh đó, người Việt Nam cũng thường xuyên liên lạc và phối hợp cho cơ quan nhà nước Việt Nam và Thái Lan.

3.1.3. Tổ chức xã hội

Tổ chức xã hội trong cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani là tổ chức phi quan phương với các tổ chức dân sự, tự trị của nội bộ cộng đồng. Tổ chức xã hội được chia thành 2 giai đoạn:

3.1.3.1. Tổ chức xã hội từ năm 1946 đến 1988

Tổ chức xã hội có cơ cấu tổ chức gồm 4 cấp là tổ, chòm, làng và địa phương nhằm bảo vệ người Việt Nam thoát khỏi tình trạng khó khăn và đoàn kết người Việt Nam hướng về Tổ quốc.

3.1.3.2. Tổ chức xã hội từ năm 1988 đến 2017

Tổ chức xã hội có mục đích để gặp gỡ, giúp đỡ xã hội và đoàn kết trong cộng đồng. Các tổ chức xã hội trước đây được biến thành đơn vị đại diện của người Việt Nam toàn tỉnh. Đó chính là “Hội người Việt Nam tỉnh Udonthani”. Ngoài ra, cộng đồng người Việt Nam còn thành lập nhiều tổ chức với nhiều mục đích khác nhau.

3.2. Biến đổi văn hóa của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani

3.2.1. Ngôn ngữ

Cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani được coi là một cộng đồng song ngữ (tiếng Việt và tiếng Thái). Do nhiều biến động lịch sử, tiếng Thái trở nên thông dụng trong sinh hoạt và cuộc sống hàng ngày và ngày càng phát triển trong cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani. Ngược lại, tiếng Việt được sử dụng trong phạm vi nhỏ, ngày càng giảm dần và ít phổ biến trong giao tiếp.

3.2.2. Tôn giáo tín ngưỡng

Người Việt Nam ở Udonthani đã bị ảnh hưởng rất nhiều từ Phật giáo Tiểu thừa của người Thái. Người Việt Nam đã thích nghi và hội nhập với văn hóa Phật giáo của người Thái rất sâu sắc. Tuy nhiên, tín ngưỡng của người Việt Nam vẫn được giữ gìn rất tốt. Người Việt

Nam ở đây bị ảnh hưởng của Nho giáo rất sâu sắc về việc quan tâm đến gia đình, tôn trọng người cao tuổi, biết ơn ông bà cha mẹ.

3.2.3. Các lễ tết trong năm

Tết Nguyên Đán trước đây được tổ chức trong không gian riêng dành cho cộng đồng. Tuy nhiên, từ cuối thập kỷ 1980 trở đi, các hoạt động ngày Tết được tổ chức công khai tại nơi công cộng với nhiều hoạt động phối hợp với chính quyền địa phương và cư dân bản địa. *Tết Trung Thu* trước đây được tổ chức trong cộng đồng. Tuy nhiên, ngày nay môi trường của cộng đồng đã biến đổi nên các hoạt động tổ chức Tết Trung Thu không còn tồn tại nữa. *Ngày sinh nhật Bác Hồ* trước đây người Việt Nam thường tổ chức liên hoan với nhau trong làng. Tuy nhiên, ngày nay tất cả các hoạt động dịp sinh nhật Bác Hồ không được tổ chức ngoài cộng đồng. Người Việt Nam chỉ tổ chức cúng Bác Hồ trong nội bộ cộng đồng. *Ngày Quốc khánh* trước đây được tổ chức tương tự như hoạt động ngày Tết. Tuy nhiên, ngày nay chỉ tổ chức trong phạm vi cộng đồng như ngày sinh nhật Bác Hồ.

3.2.4. Nghi lễ hôn nhân và tang ma

Nghi lễ hôn nhân của người Việt Nam ở Udonthani đã hội nhập sâu vào văn hóa Thái Lan. Phong tục hôn nhân của người Việt Nam đã giao thoa với văn hóa Thái Lan. Một số phong tục hôn nhân truyền thống đã bị bỏ qua do quá trình biến đổi xã hội nhưng một số phong tục lại được bảo tồn và giữ gìn đến ngày nay. *Tang ma* của người Việt Nam bị ảnh hưởng từ văn hóa Thái Lan rất sâu đậm, đặc biệt là văn hóa Phật giáo. Tuy nhiên, nghi lễ tang ma của người Việt Nam vẫn giữ được nhiều phong tục truyền thống Việt Nam.

3.2.6. Gia đình học hiệu

Trong giai đoạn từ thập kỷ 1950 đến giữa thập kỷ 1970, người Việt Nam ở Udonthani bị cấm đi học bởi chính sách cấm học của

chính phủ Thái Lan nên cộng đồng người Việt Nam đã mở lớp bí mật giảng dạy con cháu người Việt Nam. Mỗi làng thường có lớp học được tổ chức ở dưới bếp, đằng sau nhà với lý do giảng dạy bí mật. Hình thức giáo dục học hiệu trong cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani tồn tại đến năm 1977 phải giải tán do chính phủ Thái Lan có chính sách trấn áp người Việt Nam nặng nề và cấm người Việt Nam tự mở lớp học trong cộng đồng.

3.2.7. Các công trình trong cộng đồng

Tại Udonthani, người Việt Nam đã xây dựng và phục hồi nhiều công trình biểu hiện nét văn hóa truyền thống, nhất là từ năm 1988 trở đi. Trong đó, có những công trình mang tính tôn giáo tín ngưỡng của cộng đồng gồm: đền; nghĩa trang và chùa. Bên cạnh đó, các công trình mang tính lịch sử cũng được người Việt Nam xây dựng gồm: mộ liệt sĩ và khu di tích Chủ tịch Hồ Chí Minh.

3.3. Đánh giá tình hình biến đổi xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt Nam định cư ở tỉnh Udonthani từ năm 1946 đến 2017

1. Người Việt Nam đã mang theo văn hóa truyền thống đến Udonthani, nhất là những đặc điểm xã hội truyền thống thể hiện qua điều kiện môi trường sinh sống, việc trang trí nhà cửa, quan hệ ứng xử trong gia đình và cộng đồng và tổ chức xã hội. Tuy nhiên, do nhiều biến động lịch sử, nhiều tác động từ điều kiện và hoàn cảnh xã hội nơi cư trú mới đã ảnh hưởng trực tiếp tới đặc điểm xã hội truyền thống của người Việt Nam phải chuyển đổi và thích nghi với môi trường mới để sinh tồn được.

2. Văn hóa của người Việt Nam đã biến đổi, giao thoa và hội nhập với văn hóa bản địa. Tuy nhiên, nhiều văn hóa Việt Nam vẫn được bà con người Việt Nam kế thừa, giữ gìn và bảo tồn thể hiện qua

sinh hoạt hàng ngày. Ngoài ra, các hoạt động văn hóa vẫn được cộng đồng người Việt Nam coi trọng và tổ chức đến ngày nay.

Tiểu kết chương 3

1. Sau khi người Việt Nam đến định cư ở tỉnh Udonthani, họ chủ yếu tập trung sinh sống với nhau trong thành phố, nhất là trong ngõ. Tuy nhiên, từ khi người Việt Nam được nhập quốc tịch Thái Lan, người Việt Nam sinh sống rải rác lẫn lộn với người Thái và người Hoa trong tỉnh Udonthani đến ngày nay.

2. Trong quan hệ ứng xử, người Việt Nam ở Udonthani rất coi trọng thiết chế gia đình với tư cách theo tư tưởng của Nho giáo. *Với cộng đồng*, người Việt Nam thường mang tính đoàn kết và giúp đỡ lẫn nhau cao. *Với chính quyền Thái Lan*, người Việt Nam luôn phối hợp, hợp tác với chính quyền Thái Lan. *Với người Thái và người Hoa ở tỉnh Udonthani*, người Việt Nam luôn cố gắng lập quan hệ tốt đẹp với cư dân bản địa. *Với người Việt Nam ở Việt Nam*, người Việt Nam tỉnh Udonthani có tình cảm gắn bó với quê hương đất tổ.

3. Tổ chức xã hội được chia thành hai giai đoạn: giai đoạn năm 1946-1988 được tổ chức nhằm bảo vệ người Việt Nam thoát khỏi tình trạng khó khăn và đoàn kết người Việt Nam hướng về Tổ quốc và giai đoạn năm 1988-2017 được tổ chức nhằm đoàn kết người Việt Nam, giúp đỡ xã hội và làm cầu nối quan hệ Việt Nam-Thái Lan.

4. Biến đổi văn hóa của cộng đồng người Việt Nam ở Udonthani được phân tích qua 7 phần gồm: ngôn ngữ; tôn giáo tín ngưỡng; các lễ tiết trong năm; nghi lễ hôn nhân và tang ma; ẩm thực và trang phục; gia đình học hiệu và các công trình cộng đồng.

KẾT LUẬN

1. Đây là công trình nghiên cứu khoa học mô tả phân tích quá trình biến đổi kinh tế, xã hội và văn hóa của cộng đồng người Việt

Nam ở tỉnh Udonthani dưới tác động của mối quan hệ Việt Nam - Thái Lan, chính sách và biện pháp của chính phủ Thái Lan đối với người Việt Nam ở Thái Lan trong mỗi giai đoạn và các tác động từ các điều kiện và hoàn cảnh xã hội bản địa. Các vấn đề biến đổi này được chúng tôi phân tích, đánh giá một cách toàn diện, hệ thống trên cơ sở tiếp cận liên ngành và Khu vực học.

2. Cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani có lịch sử tồn tại và phát triển hơn một thế kỷ và giữ vai trò hết sức quan trọng đối với lịch sử quan hệ Việt Nam - Thái Lan. Vì đây là một trong những trung tâm quan trọng của cuộc vận động cứu quốc của cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan từ thời chống Pháp đến giai đoạn chống Mỹ. Đây cũng chính là nơi Hồ Chủ tịch đã sinh sống trong thời kỳ hoạt động gây dựng phong trào yêu nước chống thực dân ở Thái Lan (1928-1929). Quá trình phát triển của cộng đồng người Việt Nam tỉnh Udonthani đã có những biến đổi liên tục trong những giai đoạn khác nhau và mang những đặc điểm không đồng nhất, phụ thuộc vào chính sách của chính phủ Thái Lan đối với người Việt Nam ở Thái Lan cũng như phụ thuộc vào quan hệ chính trị chính thức giữa Việt Nam và Thái Lan trong từng giai đoạn. Chính những nỗ lực không ngừng để thích nghi với mọi sự biến đổi nhằm xây dựng một cuộc sống tốt đẹp trong xã hội Thái Lan đã tạo nên đặc trưng của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani.

3. Cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani là một cộng đồng buôn bán và làm nghề thợ. Từ khi những người Việt Nam đầu tiên đến sinh sống, lập nghiệp ở tỉnh Udonthani, hoạt động kinh tế chính của cộng đồng vẫn phụ thuộc vào lĩnh vực buôn bán và nghề thợ. Đây là hai nghề thông thạo từ khi người Việt Nam còn sinh sống ở nước Lào. Sau khi người Việt Nam đến định cư ở tỉnh Udonthani,

họ vẫn tiếp tục làm nghề này bởi đây là nghề nghiệp mà họ có nhiều kinh nghiệm hơn cả. Ngoài ra, điều kiện xã hội của tỉnh Udonthani giai đoạn đầu sang Thái Lan đã tạo thuận lợi cho người Việt Nam có thể tiếp tục làm hai nghề này bởi cư dân bản địa chưa biết buôn bán và nghề thợ cũng chưa phát đạt ở tỉnh Udonthani và Thái Lan. Bên cạnh đó, người Việt Nam cũng coi hai nghề này là nghề nghiệp thoải mái và kiếm được nhiều tiền nhất.

Trong quá trình phát triển của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani, kinh tế của cộng đồng có những biến đổi liên tục trong những giai đoạn khác nhau. Những biến đổi đó có nhiều yếu tố liên quan và tác động trực tiếp lẫn gián tiếp tới biến đổi kinh tế của cộng đồng gồm: tình hình chính trị khu vực; tình hình chính trị giữa chính phủ Việt Nam và chính phủ Thái Lan; tình hình chính trị trong nước Thái Lan; chính sách của chính phủ Thái Lan đối với người Việt Nam ở Thái Lan và các yếu tố từ điều kiện và hoàn cảnh xã hội. Những yếu tố này đã tác động tích cực và tiêu cực đến kinh tế của cộng đồng người Việt Nam phải thích nghi và hội nhập với cộng đồng bản địa trong suốt quá trình phát triển của cộng đồng. Nhất là giai đoạn từ đầu thập kỷ 1950 đến cuối thập kỷ 1980, chính phủ đưa ra nhiều chính sách và biện pháp ép buộc người Việt Nam, đặc biệt là biện pháp cấm làm nghề (các nghề thợ). Đây đã tác động trực tiếp đến những người Việt Nam làm nghề thợ gặp nhiều khó khăn. Ngược lại, nghề buôn bán là một nghề chưa bao giờ có chính phủ nào cấm nên nghề buôn bán của người Việt Nam ở tỉnh Udonthani liên tục phát triển. Ngoài ra, tính tình chăm chỉ, chịu khó và tiết kiệm của người Việt Nam, sự phát triển kinh tế của tỉnh và việc cấp quốc tịch Thái Lan cho người Việt Nam là ba nguyên nhân chính làm cho cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani trở thành một cộng đồng

thành công trong lĩnh vực kinh tế và đóng vai trò quan trọng đối với kinh tế của tỉnh Udonthani.

Hiện nay, cộng đồng người Việt Nam đã phát triển và lớn mạnh thành một trong những cộng đồng nắm nhiều quyền kinh tế không chỉ ở khu vực thành phố mà còn ở một số thị trấn khác của tỉnh Udonthani, đặc biệt là kinh doanh vừa và nhỏ khắp tỉnh Udonthani. Người Việt Nam hoạt động nhiều lĩnh vực kinh tế như lĩnh vực công nghiệp, lĩnh vực sản xuất, lĩnh vực bán buôn bán lẻ và lĩnh vực dịch vụ. Ngoài ra, không ít gia đình người Việt Nam đã gửi con cháu làm nhà nước để nâng cấp địa vị gia đình và được coi trọng trong xã hội.

4. Biến đổi xã hội của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani được phân tích, đánh giá gồm 3 vấn đề là: điều kiện môi trường và khu vực sinh sống; quan hệ, tính cố kết cộng đồng và tổ chức xã hội.

4.1. Đối với điều kiện môi trường và khu vực sinh sống của cộng đồng người Việt Nam đã biến đổi do hai nguyên nhân chính là chính sách và biện pháp của chính phủ Thái Lan đối với người Việt Nam ở Thái Lan và hoàn cảnh xã hội địa bản. Chính sách và biện pháp của chính phủ Thái Lan đã tác động tới điều kiện môi trường và khu vực sinh sống của người Việt Nam ở Udonthani bị thay đổi, nhất là giai đoạn từ đầu thập kỷ 1950 đến cuối thập kỷ 1980 bởi đây là giai đoạn chính phủ Thái Lan đưa ra nhiều biện pháp ép buộc và đàn áp người Việt Nam khiến người Việt Nam phải tập trung sinh sống cùng nhau trong một khu vực để bảo vệ và giúp đỡ cho nhau. Bên cạnh đó, những chính sách và biện pháp này còn tác động tới việc xây dựng các công trình cộng đồng biểu hiện nét văn hóa Việt Nam trong ngoài xã hội không được xây dựng bởi người Việt Nam phải giấu mình không để lộ thân phận ở ngoài xã hội vì nó sẽ làm hại cho

mình. Tuy nhiên, từ khi người Việt Nam được cấp quốc tịch Thái Lan, cộng đồng người Việt Nam có những biến đổi lớn, nhất là cuộc di chuyển nơi sinh sống ra ngoài cộng đồng để thuận tiện cho việc buôn bán kinh doanh. Con cháu người Việt Nam lần lượt đi học và đi làm kiếm sống ở các nơi khác khiến môi trường cộng đồng xưa trở thành cộng đồng hoang vắng. Từ đó trở đi, người Việt Nam sinh sống rải rác lẫn lộn với người Thái và người Hoa trong tỉnh Udonthani đến ngày nay.

4.2. Quan hệ và tính cố kết cộng đồng có những biến đổi liên tục, phụ thuộc vào chính sách của chính phủ Thái Lan đối với người Việt Nam, tình hình chính trị khu vực, tình hình chính trị trong nước Thái Lan và quan hệ giữa Việt Nam và Thái Lan. Trong giai đoạn đầu sang Thái Lan người Việt Nam đã nhận được sự giúp đỡ tích cực của chính phủ Thái Lan và nhân dân Thái Lan. Tuy nhiên, sau khi chính phủ Thống chế Phibunsongkhrum lên cầm quyền năm 1948, chính phủ đã thay đổi chính sách kiểm soát người Việt Nam với các biện pháp được đưa ra thực hiện gắt gao và coi người Việt Nam phá hoại an ninh quốc gia của Thái Lan. Từ đó trở đi, quan hệ giữa người Việt Nam với chính quyền Thái Lan, chính quyền địa phương và người bản địa trở nên căng thẳng. Ngược lại, điều này đã tác động tới quan hệ trong gia đình và cộng đồng người Việt Nam càng đoàn kết và giúp đỡ lẫn nhau hơn để thoát khỏi tình trạng khó khăn đó. Tuy nhiên, từ khi quan hệ Việt Nam - Thái Lan được cải thiện vào cuối thập kỷ 1980, chính phủ Thái Lan thay đổi chính sách đối với người Việt Nam, đặc biệt là việc cấp quốc tịch Thái Lan cho người Việt Nam. Từ đó trở đi, quan hệ giữa người Việt Nam với chính quyền Thái Lan, chính quyền địa phương và cư dân bản địa đi theo hướng hợp tác và phát triển.

4.3. Tổ chức xã hội là một văn hóa truyền thống được kế thừa từ khi người Việt Nam còn sinh sống ở Việt Nam. Hình thức tổ chức xã hội của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani được áp dụng và thích nghi với hoàn cảnh nơi cư trú mới trong mỗi giai đoạn. Tổ chức xã hội trong cộng đồng người Việt Nam là tổ chức phi quan phương với các tổ chức dân sự, tự trị của nội bộ cộng đồng. Trong giai đoạn đầu sang Thái Lan đến năm 1988, tổ chức xã hội trong cộng đồng được tổ chức với mục đích bảo vệ người Việt Nam để thoát khỏi tình trạng khó khăn và đoàn kết người Việt Nam trong cộng đồng hướng về Tổ quốc. Tuy nhiên, sau khi chiến tranh Việt Nam kết thúc, quan hệ Việt Nam - Thái Lan được cải thiện, nhất là sau năm 1988 đã tác động tới các tổ chức xã hội của cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani bị thay đổi. Từ đó trở đi, tổ chức xã hội trong cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani được tổ chức nhằm đoàn kết người Việt Nam trong tỉnh, giúp đỡ xã hội và làm cầu nối quan hệ giữa Việt Nam và Thái Lan.

5. Văn hóa Việt Nam trong cộng đồng người Việt Nam ở tỉnh Udonthani có những đặc điểm văn hóa riêng biệt so với các cộng đồng người Việt Nam ở các khu vực khác. Đây chính là một trong những khu vực giao lưu ba nền văn hóa gồm văn hóa Thái Lan, văn hóa Trung Hoa và văn hóa Việt Nam. Do hoàn cảnh xã hội và những tác động biến cố chính trị - xã hội từ bên ngoài cộng đồng khiến văn hóa của người Việt Nam đã biến đổi, giao thoa và hội nhập với văn hóa Thái Lan. Tuy nhiên, nhiều văn hóa Việt Nam ở đây vẫn được bà con người Việt Nam kế thừa, giữ gìn và bảo tồn thể hiện qua những nếp sống và tổ chức hoạt động văn hóa của người Việt Nam ở tỉnh Udonthani đến ngày nay.

DANH MỤC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1. Pisit Amnuayngerntra (2016), “Quá trình hình thành và phát triển của cộng đồng người Việt Nam định cư ở tỉnh Udonthani (Thái Lan)”, *Tạp chí Khoa học Xã hội và Nhân văn*, tập 2, số 1, ISSN: 2354-1172, tr.48-57.
2. Pisit Amnuayngerntra (2016), “Một số đặc điểm về kinh tế - văn hóa của cộng đồng người Việt định cư ở tỉnh Udonthani (Thái Lan)”, *Tạp chí Nghiên cứu Đông Nam Á*, số 12, ISSN: 0868-2739, tr.22-29.
3. Pisit Amnuayngerntra (2017), “การปรับตัวทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม จังหวัดอุดรธานี” (Sự thích nghi kinh tế và xã hội của cộng đồng người Thái gốc Việt ở tỉnh Udonthani), *Journal of Liberal Arts*, Ubon Ratchathani University, Thailand, No.1, ISSN: 1686-5596, pp.207-244.